

N:o 130.

Af herr **L. P. Malmin m. fl.**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lönerreglering för lärare vid folkskolor m. m.

Vårt lands folkskoleväsen har ända hittills varit en *kommunal* angelägenhet. Att man icke utan tvingande skäl bör bortkasta en sådan grundregel, torde få anses uppenbart. Ja, man bör ej ens inlåta sig på att genom nya bestämmelser om ålderstilläggens betalande uteslutande af statsmedel glida in på en annan uppfattning. Härmed skulle man göra vår folkskola till en statens affär, låt oss säga med grundfondshypotek i kommunerna, men hvartill detta kommer att leda, skola vi snart se. Hvad hindrar, att de nu föreslagna ålderstilläggen om, låt oss säga, fem år befunnes otillräckliga och af en välvillig motionär föresloges till dubbla beloppen. Såsom enbart berörande statsmedel torde de därefter lätt kunna genomdrivas i gemensam votering. Det kan ingalunda vara lämpligt att i ett obehägnadt ögonblick släppa en regulator, som dock finnes, att ej *alla statstjänares löner* hastigt nog skola springa i vädret; faktiskt har man hittills ansett sig ej gärna böra sätta i fråga, att statsfunktionärer i allmänhet med enbart folkskolekurs skola springa om eller ens hinna upp till de examinerades löner.

Redan af detta skäl kunna vi ej biträda den nya principen i Kungl. Maj:ts förslag: det bör enligt vårt förmenande orubbligen fastslås, att det kommunala bidraget ej må släppas hvarken i fråga om grundlön eller ålderstillägg. Det är ju uppenbarligen ytterst de sistnämnda, som reglera lönen i stort sedt. Omkring hälften af hela lärarekåren befinner sig i högsta lönegraden, och då denna aflöning också utgår under hälften af en

Bih. till Riksd. Prot. 1906. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 41 Häft. (N:o 130).

lärares normala tjänstetid, så inser man lätt, hvilken betydelse ålders-tilläggen hafva. Skulle kommunernas finanser ej medge någon ökning af de från kommunerna utgående lönebidragen, så är det uppenbarligen riktigare att nedgå från normen $\frac{1}{3}$ till $\frac{1}{4}$ af det hela, hellre än att göra den uppdelning, som nu ifrågasättes.

Härtill kommer, att det är långt bättre, att man från kommunerna *lyfter pensionsbördan*, såsom innebärande en ojämn och orättvis beskattning, ytterst beroende af ett af Kungl. Maj:t fastställt pensionsreglemente. Genom den väsentliga höjning af lönerna, som nu genomföres, kommer gifvetvis mången lärare, som eljest omedelbart tänkt afgå, att tjäna kvar så länge som erfordras för att komma i åtnjutande af högsta möjliga pensionsbelopp efter nya författningen. Följden af detta blir, att kommunerna komma att drabbas af högst betydande retroaktiva pensionsavgifter, och dessa låta sig ej tillnärmelsevis beräknas.

Enligt Kungl. Maj:ts proposition n:o 51 (sid. 39) betala kommunerna pensionsbidrag för 7191 skolläraretjänster. Om man i stället låter staten öfvertaga betalningen af dessa pensionsavgifter, så blir detta för

5,033 läraretjänster à 67 kr. 50 öre	kronor 339,727: 50
och 2,158 lärarinnetjänster à 60 kr.	» 129,480: —
	Kronor 469,207: 50.

Men här till komma de retroaktiva avgifterna, som drabba mycket ojämnt inom kommunerna och som lätteligen göra, att den siffra, 588,417 kronor, som uträknas (sid. 34) såsom statsverkets ökade kostnad i ålders-tillägg, antagligen kommer att uppvägas af pensionsbördan, hvilken af Kungl. Maj:t föreslås att fortfarande påhvila kommunerna, i all synnerhet om man, såsom nedan föreslås, på lämpligare sätt afväger pensionsåldern för kvinna.

Departementschefen uttalar sid. 32: »Uppmärksammas bör äfven, att medan tillgången på lärarinnor är jämförelsevis riklig, har tillströmningen till folkskolan af manlig arbetskraft länge varit synnerligen knapp, och rådes ej snar bot på detta missförhållande, måste det inom kort blifva alldeles omöjligt att få den manliga lärarekåren så rekryterad, som omsorgen om vår folkundervisnings framtid oundgängligen kräfver». De anförda orden visa på en nära liggande utväg att hålla hela lönefrågan inom rimlighetens gränser. Det är uppenbarligen ett ödslande med krafter att äflas med att uppehålla så många *manliga* lärarebefattningar, då kvinnorna intet bättre begära än att allt mera användas i skolans tjänst. Härtill

är hon ock synnerligen ägnad: det är uppfostran och ej blott skollexor som skall gifvas. I stället för att nu proportionen är 4,761 lärare mot 2,042 lärarinnor, kunde den motsatta väl få anses önskvärd.

Skulle detta nödvändigögra uppförande af flera lärarinneseminarier eller måhända hellre omändring af vissa manliga till kvinnliga, så se vi däri endast en möjlighet till framtida besparingar och i hvarje händelse ett fortsatt vidgande af kvinnans arbetsfält. Gifvetvis skola ändock alltid en del platser med större fördel besättas med lärare, där skoldistriktets — barnens — art så fordrar. Därmed skall ock vida bättre än nu kunna motiveras den högre lönen till män än till kvinnor: de komma då helt enkelt att användas till *olika kräfvande befattningar*.

I långt högre grad, än kungl. propositionen gör, borde skillnad kunna införas i aflöning för manlig och kvinnlig befattning. Ser man på siffrorna från Schweiz, så äro lönerna där i genomsärning 1,611 francs för lärare och 1,010 francs för lärarinna. Hos oss äflas man synbarligen att uppehålla antalet manliga platser, då man rent af uttalar sin rädsla för att kommunerna skulle komma att föredraga lärarinnor, därest lönen ställdes i ett riktigare förhållande, såsom fallet är inom andra statens tjänstebefattningar, där både män och kvinnor finna användning. Det måste uppenbarligen anses orätt och låter sig aldrig försvaras, att kvinnorna här skulle till och med åtnjuta högre nettoaflöning än männen. Den på sid. 49 intagna jämförelsen utvisar, att lärarinna i 1:sta femårsperioden får 870 kronor i årligt netto, under det mannen har kronor 821: 25; i 2:dra femårsperioden ställa sig lönerna ungefärligen lika, för att först i 3:dje femårsperioden bli 50 kronor lägre för kvinna och därefter 100 kronor mindre. Sammanlagdt intjänar en lärare på 30 år kronor 33,637: 50 i netto och en lärarinna kronor 32,100, enligt förslaget. Erinrar man vidare, att lärarinnelönerna, som äro relativt högre i början, medgifva insättning i sparbank af det öfverskjutande beloppet under de 5 första tjänståren, så skulle enbart af dessa 250 kronors kapital vid 30-årsperiodens slut med 4 % ränta på ränta uppstå en summa af kronor 721: 95 och således till ofvanstående kronor 32,100 läggas ett belopp af kronor 471: 95, motsvarande den eventuella räntevinsten.

Allt hvad propositionen talar om högre skuldbörda för man än för kvinna vid afgang från seminarierna, äfvensom hvad som eljest brukar vara bestämmande, nämligen hänsyn till bildande af familj och de äfven därförotom större lefnadsomkomstnaderna för männen, allt detta har lämnats utan nöjaktigt beaktande. Vid utförandet är det blott pensionerna

som ställt sig mindre för kvinnan, men till följd af hennes faktiskt större sparsamhet och lättheten att ställa det billigare, slippa tjänarinna m. m., så utjämnas äfven den saken.

Det måste ock medgifvas, att det är en obehörig skillnad i löneförmåner, då en småskolelärarinna med 2 års utbildning efter 15 års tjänst erhåller 450 kronor årligen och utsikt till ett blygsamt ålderdomsunderstöd, under det en folkskolelärarinna med 4-årig kurs åtnjuter 1,200 kronor efter samma tid samt vid afgang en ordentligt tillmätt pension.

Departementschefen ställer också i utsikt (sid. 36) att snarligen yrka på förhöjning i löner, som reglerades så sent som af 1904 års Riksdag. Det finnes dock ett sätt som förefaller riktigare, och det är att begränsa lärarinnelönerna vid folkskola med en lägre begynnelselön. Ställer man denna till 800 kronor för lärarinna, så har man träffat en långt riktigare proportion och man undanröjer något af dessa konstlade hinder, som uppförts för att kvinnorna mer än männen kunde få ägna sig åt uppfostrarekallet, dit deras natur och håg drifver dem. — Slutlönen föreslå vi således att blifva 1,100 kronor i st. för 1,200 kronor för kvinna.

Pensionsbeloppet, som komme att utgöra kronor 979: 25 netto för lärare, blifver härvid 825 kronor för lärarinna, och betänker man att den förre i regel är gift, så torde öfverskottet ej få anses för mycket.

Samtidigt härmed vilja vi föreslå, att lärarinna må, till ersättning för den mindre lönen, blifva tidigare pensionerad. Erfarenheten visar, att det är hon, långt mer än läraren, som begagnar sig af rätten till afkortad pension, och detta jämte mycket annat tyder på att hon fortare slites än mannen. Pensionskassans ställning torde vara så fördelaktig, att den utan tillskott kan bära ett dylikt kraf. Huru som helst torde detsamma få anses långt bättre befogadt än den, låt vara blott antydda, möjligheten att framdeles på vissa vilkor fakultativt öka pensionsbeloppet utöfver de nu föreslagna obligatoriska siffrorna.

Slutligen vilja vi framhålla, att tillräckligt med vunna erfarenheter tala för att, då lärarinna gifter sig, skoldistriktet må äga någon rätt till uppsägning, om så befinnes nödigt. Intresset hos en gift lärarinna torde ofta nog tidtals visa sig i hög grad slappadt, och äfven andra skäl kunna åberopas, hvarför det må anses lämpligast för skolan, att gift lärarinna ej skall ega ovillkorlig rätt att kvarstå. Man kan väl ock våga det påståendet, att meningen med dessa platser icke är att kunna bilda familj. Slutligen synes det i viss mån oegentligt, att en församling, som väljer en ypperlig lärarinna, skall utan någon ändringsmöjlighet vara tvungen att

behålla lärarinnan, äfven då hennes hufvudsakliga intresse vändt sig åt annat håll än skolan.

Med stöd af det anförda våga vi föreslå,

att Riksdagen måtte vid behandling af Kungl. Maj:ts proposition n:o 51;

dels vidtaga ofvan föreslagna ändringar, nämligen:

a) att kommunerna liksom hittills bidraga med $\frac{1}{3}$ och staten med $\frac{2}{3}$ i samtliga de i kungl. propositionen afsedda lärares och lärarinnors såväl grundlön som ålderstillägg;

b) att pensioneringen af samma personal — så långt den nu föreslås att drabba kommunerna — öfverflyttas på statsverket med iakttagande, att jämväl alla retroaktiva afgifter härför hädanefter betalas af staten;

c) att grundlönen för kvinna sättes till 800 kronor och att högsta lön för kvinna blifver 1,100 kronor;

d) att skoldistrikt må med domkapitlets eller annan öfverstyrelsens bifall äga rätt uppsäga gift lärarinna att efter 6 månader afgå från innehafvande tjänst, då giltiga skäl därför kunna åberopas;

dels ock i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring af reglementet för folkskolelärares pensionsinrättning, att lärarinna må medgifvas rätt till hel pension, då hon uppnått femtiotre års ålder och räknar tjugusju tjänstår, äfvensom rätt till afkortad pension, då lärarinna fyllt fyrtiofem lefnadsår och tjugu tjänstår.

Anhålles vördsamt, att vederbörande utskott själf formulerar ändringsförslagen i ofvan angifven riktning.

Stockholm den 21 februari 1906.

L. P. Mallmin.

W. Lundin.

Ernst Lindblad.

I motionens syfte instämmer

E. Åkerlund.